

Maris Lauri
Riigikogu rahanduskomisjon
rahanduskomisjon@riigikogu.ee

Meie 06.10.2026 nr 1.1-10.1/4037-1

Ettepanekud maksukorralduse seaduse, rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse ning tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja täitemenetluse seadustiku rakendamise seaduse muutmise seadus eelnõule (924 SE)

Lugupeetud Maris Lauri

Esitame Rahandusministeeriumi ettepanekud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse ning tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja täitemenetluse seadustiku rakendamise seaduse muutmise eelnõule (924 SE). Ettepanekute eesmärk on täpsustada andmete töötlemise regulatsiooni, tugevdada õigusselgust ning tagada sätete kooskõla eelnõu eesmärkidega.

Riigikogus on menetluses seaduseelnõu 924SE. Käesolevaga soovime eelnõu algatajana teha eelnõusse alljärgnevad muudatused.

1. Lisada eelnõu § 2 punkt millega seadust täiendatakse §-ga 55¹ järgmises sõnastuses:

”§ 55¹. Täitmisregistri infovahetuskanali kaudu edastatav ettekirjutus

(1) Rahapesu Andmebüroo esitab käesoleva seaduse § 58 lõikes 1¹ nimetatud teabe nõudmiseks täitmisregistri infovahetuskanali kaudu elektroonilise ettekirjutuse, milles peavad sisalduma:

- 1) Rahapesu Andmebüroo nimetus ja registrikood;
- 2) ettekirjutuse adressaadi registrikood;
- 3) isiku, kelle kohta teavet nõutakse, nimi või ärinimi ning isikukood või registrikood, nende puudumisel füüsilise isiku sünniaeg või muud isiku identifitseerimist võimaldavad andmed;
- 4) elektroonilise ettekirjutuse tegemise kuupäev;
- 5) elektroonilise ettekirjutuse õiguslik alus;
- 6) viide käesoleva seaduse § 55 lõikes 2 nimetatud dokumendile.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud ettekirjutusele ei kohaldata haldusmenetluse seaduse § 55 lõikes 2 nimetatud kirjalikku vorminõuet ega käesoleva seaduse § 55 lõikes 4 sätestatut.“;

Selgitus: Uue § 55¹ eesmärk on selgitada käesoleva seaduse § 58 lõikes 1¹ nimetatud ettekirjutuse ja täitmisregistri infovahetuskanali kaudu edastatava päringu omavahelist seost ning täpsustada täitmisregistri kaudu tehtava ettekirjutuse vorminõudeid. Teabe nõudmiseks edastatav päring on ise elektrooniline ettekirjutus, mis edastatakse Täitmisregistri infovahetuskanali kaudu struktureeritud elektroonilise sõnumina ja peab sisaldama vähemalt seaduses nõutud andmeid. Selle kõrval ei ole vaja koostada ega edastada eraldi sama teabenõuet sisaldavat kirjalikku ettekirjutust.

Paragrahvi 58 lõike 1¹ kohaselt päringule lisatav ettekirjutuse number tähistab viidet RahaPTS § 55 lõikes 2 nimetatud ettekirjutuse tegemist põhistavate faktiliste asjaolude dokumendile. Paragrahvi 55¹ lõikes 1 loetletud andmed võimaldavad tuvastada ettekirjutuse andja, aadressaadi, isiku, kelle kohta teavet nõutakse, ning ettekirjutuse tegemise kuupäeva ja õigusliku aluse.

Lõikes 2 sätestatakse erand haldusmenetluse seaduse § 55 lõikes 2 sätestatud kirjalikust vorminõudest ning RahaPTS § 55 lõikes 4 sätestatud allkirjastamisnõuetest. Erandi eesmärk on võimaldada teabenõude esitamist ja täitmist Täitmisregistri infovahetuskanali kaudu ilma täiendava, sama nõuet sisaldava dokumendi koostamise ja allkirjastamiseta. Erand tuleneb seadusest, mitte üksnes ettekirjutuse elektroonilisest vormist.

Muudatus järgib maksukorralduse seaduse §-s 46¹ kasutatud lahenduse loogikat ega muuda § 58 lõikes 1¹ sätestatud teabe nõudmise eesmärgi ega eeldusi. Muudatuse tulemusel on selgem, et Täitmisregistri infovahetuskanali kaudu teabe kogumine käib elektroonilise ettekirjutuse alusel, milleks on täitmisregistri kaudu tehtav päring.

2. Muuta eelnõu § 2 punkti 4 ja sõnastada see järgmiselt:

”4) paragrahvi 58 täiendatakse lõikega 1² järgmises sõnastuses:

(1²) Rahapesu Andmebüroo teavitab isikut tema kohta tehtud pangakonto väljavõtte päringust, kui päring tehti käesoleva paragrahvi lõike 1¹ alusel täitmisregistri infovahetuskanali kaudu või pangakonto väljavõtte saadi käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud ettekirjutuse alusel. Isikut teavitatakse pärast nelja aasta möödumist pangakonto väljavõtte saamise päevast arvates. Rahapesu Andmebüroo võib teavitamise edasi lükata kuni kahe aasta võrra, kui käesoleva seaduse § 60¹ lõikes 1 sätestatud andmesubjekti õiguste piiramise alus jätkuvalt esineb.”;

Selgitus: Muudatus asendab eelnõu algses tekstis oleva viie-aastase üldtähtaja ning võimaldab teavitamist edasi lükata üksnes RahaPTS § 60¹ lõikes 1 nimetatud aluse jätkuva esinemise korral eelnõus varasemalt sätestatud viia aasta asemel kuni kahe aasta võrra. Ajavahemikku arvestatakse pangakonto väljavõtte saamise päevast. Teavitamiskohustus hõlmab nii täitmisregistri infovahetuskanali kaudu kui ka § 58 lõikes 1 nimetatud ettekirjutuse alusel saadud pangakonto väljavõtteid.

Muudatuse eesmärk on võimaldada isikul saada tema pangakonto andmete kasutamisest teada eelnõus algselt kavandatud varem ning hinnata õiguskaitsevahendite kasutamise vajadust. Samal ajal säilitatakse võimalus teavitamist edasi lükata, kui RahaPTS § 60¹ lõikes 1 nimetatud andmesubjekti õiguste piiramise alus jätkuvalt esineb. Edasilükkamise vajadus ja kestus peavad olema põhjendatavad konkreetse juhtumi asjaoludega. Ettepanek arvestab eelnõu kohta esitatud arvamustes tõstatatud vajadust hinnata teavitamise tähtaegade proportsionaalsust.

3. Lisada eelnõu § 2 punkt, millega täiendatakse § 58 lõikega 5 järgmises sõnastuses:

”(5) Rahapesu Andmebüroo määrab käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud ettekirjutuses ja lõike 1¹ alusel antavas elektroonilises ettekirjutuses pangakonto väljavõtte ajavahemiku ja andmekoosseisu, mis on vajalikud konkreetse menetluse eesmärgi saavutamiseks. Pangakonto väljavõtet võib nõuda üksnes juhul ja ulatuses, milles menetluse eesmärki ei ole võimalik saavutada konto olemasolu, konto omaniku või muude isiku õigusi vähem piiravate andmete saamisega“;

Selgitus: Muudatus seob pangakonto väljavõtte ajavahemiku ja andmekoosseisu konkreetse menetluse eesmärgiga ning sätestab vähem piirava abinõu eelistamise kohustuse. Pangakonto väljavõtte küsimise õigus Täitmisregistri infovahetuskanali kaudu ei tähenda õigust küsida krediitdiasutuselt iga kord piiramatult kogu kliendisuhet puudutavat pangasaladust. Konto väljavõtte ajavahemik ja andmekoosseis peavad olema seotud konkreetse menetluse eesmärgiga ning piirduma sellega, mis on vajalik eesmärgi saavutamiseks. Kui eesmärki on võimalik saavutada vähem riiuva andmekoosseisuga, näiteks konto olemasolu või konto omaniku tuvastamise andmetega, tuleb eelistada sellist andmekoosseisu.

Nõue kehtib nii § 58 lõikes 1 nimetatud ettekirjutuse kui ka § 58 lõike 1¹ alusel antava elektroonilise ettekirjutuse puhul. Isiku õiguste kaitse ei sõltu seega andmete edastamiseks kasutatavast kanalist. Vähem piiravate andmete eelistamine ei tähenda kohustust teha igal juhul esmalt täiendavaid päringuid, kui juhtumi asjaoludest on juba selge, et nende andmetega ei ole võimalik menetluse eesmärki saavutada. Väljavõtte ajavahemik ja andmekoosseis tuleb määrata konkreetse teabevajaduse järgi ning nende vajalikkust peab olema võimalik hiljem kontrollida.

4. Lisada eelnõu § 2 punkt millega seadust täiendatakse §-ga 58¹ järgmises sõnastuses:

”§ 58¹. Isikuandmete töötlemine Rahapesu Andmebüroos

(1) Rahapesu Andmebürool on käesolevas seaduses sätestatud ülesannete, samuti välislepingust või Euroopa Liidu õigusaktist tulenevate ülesannete täitmiseks õigus töödelda isikuandmeid, sealhulgas isiku rahvuse andmeid ning muid eriliiki isikuandmeid, mille kohustatud isik on vabatahtlikult esitanud Rahapesu Andmebüroole teatamiskohustuse täitmise käigus, ja üldsusele suunatud või avalikest allikatest kättesaadavaid isikuandmeid.

(2) Rahapesu Andmebüroo töötleb isikuandmeid, järgides isikuandmete kaitse seadusest tulenevat isikuandmete töötlemise korda ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2016/679, muu hulgas rakendades kõiki nimetatud seaduse §-s 43 ja nimetatud määruse artiklis 32 sätestatud sobivaid ja asjakohaseid turvameetmeid.”;

Selgitus: Arvestavalt, et seaduse eelnõus on sisse toodud andmesubjekti õiguste piiramise alused isikuandmete töötlemisel, on käesoleva eelnõu raames vajalik täpsustada ka Rahapesu Andmebüroo (RAB) poolt isikuandmete töötlemise. Vastasel korral võiks tekkida olukord, kus RAB töötleb isikuandmeid ilma selge õigusliku regulatsioonita. Seadust täiendatakse §-ga 58¹, mille esimese lõike kohaselt on RAB-il käesolevas seaduses sätestatud ülesannete, samuti välislepingust või Euroopa Liidu õigusaktist tulenevate ülesannete täitmiseks, õigus töödelda isikuandmeid, sealhulgas eriliiki isikuandmeid ning üldsusele suunatud või avalikest allikatest kättesaadavaid isikuandmeid.

Eeltooduga sätestatakse RAB-i poolt teostatava andmetöötluse eesmärgid ja töödeldavate andmete ulatus. Määruse (EL) 2016/679 artikli 9 lg 2 punkti g alusel on eriliiki isikuandmete töötlemine lubatud, kui töötlemine on vajalik olulise avaliku huviga seotud põhjustel liidu või liikmesriigi õiguse alusel ning on proportsionaalne saavutatava eesmärgiga, austab isikuandmete kaitse õiguse olemust ja on tagatud sobivad ja konkreetsed meetmed andmesubjekti põhiõiguste ja huvide kaitseks. RAB vajab oma RahaPTS § 54 lõike 1 punktis 1

nimetatud ülesande täitmiseks teadete analüüsimisel andmeid ka isikute rahvuse kohta. RahaPTS § 37 nimetab geograafilist riski kui ühte suuremat rahapesu ja terrorismi rahastamise riski iseloomustavat asjaolu. Kõnealuse sätte lõike 4 kohaselt arvestatakse suuremale riskile viitavate asjaolude hindamisel geograafilist riski suurendava asjaoluna eeskätt olukorda, kus klient, tehingus osalev isik või tehing ise on seotud riigi või jurisdiktsiooniga: 1) kus usaldusväärsete allikate, nagu vastastikuste hindamiste, üksikasjaliku hindamise aruannete või avaldatud järelaruannete kohaselt ei ole kehtestatud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise tõhusaid süsteeme; 2) kus usaldusväärsete allikate kohaselt on korruptsiooni või muu kuritegeliku tegevuse tase märkimisväärne; 3) mille suhtes on kehtestatud sanktsioonid, embargo või nendega sarnased meetmed, näiteks Euroopa Liidu või ÜRO poolt; 4) mis rahastab või toetab terrorismi või mille territooriumil tegutsevad Euroopa Liidu või ÜRO poolt kindlaks määratud terroristlikud organisatsioonid. Füüsiliste isikute puhul on seotust võimalik defineerida päritoluriigi, kodakondsuse, maksuresidentsuse ja alalise elukoha kaudu. Igal eelnimetatud elemendil võib geograafilise riski määratlemisel olla erinev kaal. Näiteks võiks isik olla sündinud Süürias, kuid kolinud hiljem Rootsi, kus on saanud kodakondsuse. Seejärel on ta ostnud maja Norrasse, kus on tema üks elukoht, kuid tema harilik elukoht on hoopis Singapuris, kuna ta viibib seal igal aastal üle poole aasta. Võimalik on ka olukord, kus isik on sündinud näiteks Soomes, kuid kolinud hiljem Rootsi ning saanud seal ka kodakondsuse. Seejärel on ta aga ostnud Monacos maja, kus ta on ka maksuresident, kuid igal aastal elab ta üle poole aastast Kongo Vabariigis. Näidetes toodud riikide korruptsiooniindeks, terrorismioht, maksukeskkond jne võivad olla väga erinevad ning samuti on erinevad isikute riskiprofiilid, kuigi isikutel on sama kodakondsus. Seega ei piisa ainult kodakondsuse andmete kontrollimisest ning isikust tuleneva riski täpseks hindamiseks on vajadus töödelda ka tema eriliigilisi isikuandmeid.

Samuti võivad RAB-ile esitatavates teadetes toodud rahapesu või sellega seotud kuritegude või terrorismi rahastamise kahtluse kirjeldused sisaldada ka teisi eriliiki isikuandmeid, näiteks poliitilisi vaateid või usulisi veendumusi, aga ka terviseandmeid. Teatud juhtudel võivad usulised ja poliitilised vaated viidata äärmuslusele, mistõttu kohustatud isikud võivad RAB-ile esitatavates terrorismi rahastamise kahtluse teadetes põhjenduste kirjelduses viidata ka usulistele või poliitilistele tunnustele. Samuti võivad isiku vaimse tervise häired teatud juhtudel mõjutada isikute vaateid, mis võivad teda kallutada äärmusluse poole ning võidakse korraldada ka rahakogumise kampaaniaid terrorirühmituste vigastatud võitlejate ravimiseks. RAB ise selliseid andmeid kohustatud isikutelt ei päri, aga kui läbi teadete selline info kahtluse osas RAB-i andmekogusse jõuab, siis vastavat teavet andmekogus töödeldakse. Eeltoodust tulenevalt täpsustatakse RahaPTS-is, et lisaks isikuandmete töötlemisele hõlmab RAB andmetöötlus ka seaduses sätestatud ülesannete täitmiseks vajalikus ulatuses eriliiki isikuandmete töötlemist. Praktikas ei ole lõpuni võimalik ammendavalt kategooriate kaupa määratleda, milliseid eriliiki isikuandmeid RAB-i andmekogusse jõuda võib, kuna see oleneb otseselt teate sisust ja konkreetse juhtumi asjaoludest.

Paragrahvi 58¹ lõikes 2 sätestatakse RAB-i kohustus järgida isikuandmete töötlemisel isikuandmete kaitse seadust ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2016/679. RAB-il on kohustus kasutada ja rakendada isikuandmete kaitseks organisatsioonilisi ja tehnilisi turvameetmeid.

Määruse (EL) 2016/679 artiklile 32 tuginedes on RAB kohustatud võtma meetmeid selleks, et tagada, et tema volituse alusel tegutsevad isikud, kellel on juurdepääs isikuandmetele, töötlevad isikuandmeid ainult RAB-i juhiste alusel, välja arvatud juhul, kui liidu või liikmesriigi õigus neid selleks kohustab. Viidatud artiklit 32 arvesse võttes peab RAB vajaliku turvalisuse taseme hindamisel võtma arvesse isikuandmete töötlemisest tulenevaid ohte, eelkõige edastatavate, salvestatavate või muul viisil töödeldavate isikuandmete juhuslikku või

ebaseaduslikku hävitamist, kaotsiminekut, muutmist ja loata avalikustamist või neile juurdepääsu ning tehniliste või korralduslike meetmetena kasutama vastavalt vajadusele

a) isikuandmete pseudonüümimist ja krüpteerimist;

b) isikuandmeid töötlevate süsteemide ja teenuste kestva konfidentsiaalsuse, tervikluse, kättesaadavuse ja vastupidavuse;

c) taastama õigeaegselt isikuandmete kättesaadavuse ja juurdepääsu andmetele füüsilise või tehnilise vahejuhtumi korral;

d) tehniliste ja korralduslike meetmete tõhususe korrapärase testimise ja hindamise kord isikuandmete töötlemise turvalisuse tagamiseks.

RAB lähtub asjakohaste turvameetmete rakendamisel Vabariigi Valitsuse 15. märtsi 2012. a määruses nr 26 „Infoturbe juhtimise süsteem“ ning küberturvalisuse seaduses sätestatud nõuetest.

Määruse (EL) 2016/679 artikli 49 lõike 1 punkti d kohaselt võib sama määruse artikli 45 lõike 3 kohase kaitse piisavuse otsuse või artikli 46 kohaste asjakohaste kaitsemeetmete, sealhulgas siduvate kontsernisest eeskirjade puudumise korral kolmandale riigile või rahvusvahelisele organisatsioonile isikuandmete ühekordne või korduv edastamine olla lubatud, kui edastamine on vajalik avalikust huvist tulenevatel kaalukatel põhjustel. Isikuandmete edastamine kolmandale riigile, rahvusvahelisele organisatsioonile või institutsioonile võib olla vajalik RahaPTS § 63 toodud alustel. Kuivõrd infovahetus, sealhulgas isikuandmete edastamine, toimub eesmärgiga tõkestada rahapesu ja terrorismi rahastamisega seotud kuritegusid ja rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamine on käsitatav avaliku huvi küsimusena, siis on RAB-i tegevusel isikuandmete edastamisel avalikust huvist tulenev kaalukas põhjus ning seega rakendub viidatud artiklis nimetatud erand.

5. Muuta eelnõu § 3 teksti ja sõnastada see järgmiselt:

Tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja täitemenetluse seadustiku rakendamise seaduse § 11⁹ täiendatakse lõikega 3 järgmises sõnastuses:

„(3) Rahapesu Andmebüroo andmekogu peab vastama täitemenetluse seadustiku § 63 lõike 2 teises lauses nimetatud tingimusele hiljemalt 2027. aasta 1. juulil.“.

Selgitus: Eelnõus sätestatud esialgne tähtaeg lähtus eeldusest, et eelnõu võetakse vastu käesoleva aasta esimesel poolel. Muudatus on vajalik seoses asjaoluga, et Rahapesu Andmebürool jääks piisava aeg vajalike arendustööde planeerimiseks, teostamiseks ja testimiseks, ning teavitussüsteemi kasutusele võtmiseks.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Jürgen Ligi
rahandusminister

Revo Krause 5388 3995
Revo.Krause@fin.ee

